

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ε΄.-ΤΕΥΧΟΣ Α΄. ΚΑΙ Β΄.

Ἰδὲ ἔστι περὶ ἑνὸς ἀνθεοτέρου Ἑλλήνων
βουλεύσαντο ἢ περὶ παιδείας καὶ κώτερό καὶ
τῶν κώτερό εἰκείων. (Ἠλλάς. Θεάγος.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

10 — ΟΔΟΣ ΟΜΗΡΟΥ — 10

1882

ΠΛΑΤΩΝ

ΤΟΜΟΣ Ε΄

ΜΑΡΤΙΟΣ 1888

ΤΕΥΧΟΣ Ε΄.

ΕΝΑΙΣΙΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ νῦν λαλουμένη Ἑλληνικὴ γλῶσσα μετὰ πασῶν τῶν κατὰ τόπους παραλλαγῶν μορφή τις ἐστὶ τῆς ἀρχαίας, πολλὰς ἐκ πολλῶν αἰτίων ἀλλοιωθεῖσα τῷ χρόνῳ ἀλλοιώσεις, πολλὰς καὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ τύπους καὶ ἰδιώματα συντακτικὰ ἀποβαλοῦσα καὶ πολὺ τῆς ἀρχαίας χάριτος καὶ τοῦ κάλλους περὶ τε τὴν σύνθεσιν καὶ τὸν ῥυθμὸν ἀφεστηκυῖα· αὕτη γοῦν, ὡς ἔχει, οὐκ ἂν, οἶμαι, ὀρθῶς θυγάτηρ κληθεῖη τῆς ἀρχαίας καθάπερ ἡ Γαλατικὴ, Ἰταλικὴ, Ἰβηρικὴ καὶ λοιπαὶ τῆς Λατινίδος, ἀλλὰ

μορφή και τύπος νέος τῆς ἀρχαίας¹⁾), ἠκρωτηριασμένη, ῥύπων ξενικῶν ἀνάπλευς και βαρβαρισμῶν μεστή. Ἀλλὰ ταύτης ἡ μελέτη χρήσιμός ἐστι πολλαχῶς· ὁ γὰρ ἀπανταχοῦ γῆς Ἑλληνι-

¹⁾ Περὶ τούτου πολλά μὲν πολλοῖς γέγραπται, ἀρκεῖν δ' ἠγοῦμαι τάδε παρατίθεσθαι «das Neugriechische im Wesentlichen eine Reduction des gelockerten und verarmten Altgriechischen war». (Gesch. Gr. Hertzberg τόμ. 1, σ. 324). Περὶ δὲ τῆς μορφῆς και τῶν τῆς διαφθορᾶς αἰτιῶν ἰδὲ αὐτόθι σ. 321—325 και Bernhardy Grundriss d. griech. Literat. 1. Th. (3 Bearbeitung) σ. 668, 676 και ἐξ. 689 Th. 2, σελ. 4, 703 και ἐξ. και τοῦ αὐτοῦ Grundlinien d. Encyclopædie d. Philologie, σ. 208—213.—«Die griechische Sprache trotz aller Verschiedenheit nach Zeit und Ort, dennoch wesentlich eine ist, und auch in ihrer jetzigen gestalt als die einzige Vertreterin des Alterthums in der gegenwart angesehen werden kann» (Gr. d. gr. Uls. Mullach, σ. 111 Vorrede). «Vetus Lingua Graeca multum a sua puritate barbarie foederata deflexit, et si non sine reliquiis veteris elegantiae. Non tamen ita a se abivisse videtur, ut Italica a Latina, quod et Bellonius observavit, et per collationem epistolarum modernae linguae, quae in Crusii Tarco-graecia exstant, cum vetere, haberi potest. Maxima tamen corruptio domi nata a propria ipsorum negligentia seu affectatine processit. Mutilarunt quaedam verba, dum δὲν προμηδέν, γὰ pro ἴνα pronuntiant et scribunt. Compegerunt nonnule in unum, dum ποῦδες pro ποῦ εἶδες, σταστήθη πρό εἰςτά στήθη loquuntur. Confudere sonos, dum tres vocales η nempe, ι, υ, et duas diphthongos ει, οι, tamquam ι proferunt· οἶκος, εἶκων, στήθη, λύπη. Transtulere denique accentus a syllabis, quibus antiquitus tribuebantur, ad alias. Et quatuor hi corruptionis modi communes ipsorum linguae sunt. Certum est, tantam esse modernae linguae Graecae a vetere differentiam, ut liturgiae, quae adhuc hodie in Graecis ecclesiis leguntur, a vulgo per parum, vel plane nihil intelliguntur, quod testimonio virorum, qui illis in partibus fuere, habeo; nec veteris graecae linguae periti modernam vulgarem intelligunt» (Brerewood ἐν νεοελλ. φιλολ. παράρτ. Κ. Σάθα ἐν Ἀθήναις, 1870, σ. 51. ἰδὲ και σελ. 267).—«Ὅσον και ἂν ἐβαρβαρώθη ἡ κοινή γλῶσσα, αὐτὴ σώζει πολλάς λέξεις ἑλληνικάς και πολλάς σημασίας λέξεων, τὰς ὁποίας ματαίως ἤθελέ τις ζητήσῃ εἰς τὰ λεξικά, πολλά παράγωγα, τῶν ὁποίων εἰς τοὺς συγγραφεῖς δὲν εὐρίσκονται παρά τὰ πρωτότυπα και τῶν ὁποίων εἰς αὐτοὺς δὲν σώζονται παρά τὰ παράγωγα. Εἰς ὀλίγα λόγια σώζει πολλά λείψανα τῆς ἀρχαίας γλώσσης, λείψανα σεβάσμια, τῶν ὁποίων ἡ καταφρόνησις ἐγέννησε τόσους μωρούς κανόνες γραμματικούς, τόσας γελοιώδεις ἐτομολογίας τῶν λέξεων, τόσας ἀθλίαις παρεξηγήσεις τῶν συγγραφέων, τόσους ἀμαθεῖς διδασκάλους, και τὸ χειρότερον, κατέστησε, τόσον ἀηδῆ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν μάθησιν» (Κοραῆ προλεγ. σ. ε').— «Ἡ νῦν ὀμιλουμένη Γραικική γλῶσσα, χυδαίως Ῥωμαϊκὴ λεγομένη, μὲ ἔλον ὅτι εἶνε πλέον ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παράγεται, παρά γὰ νομίζεται

κῆς ἐγκατεσπαρμένος λέξεων πλοῦτος, ὁ τοῦ ἀρχαίου ιδιώματος πλεῖστα διασώσας κειμήλια, συλλεγόμενος καὶ ἐπιμελοῦς τυγχάνων ἐπεξεργασίας συμβάλλοιτ' ἂν πολὺ πρὸς τὴν τῆς νέας γλώσσης κατάρτισιν, ἄφθονον παρέχων ὕλην γλωσσικὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀπορρέουσας. Ὅπόσαι πολλαχοῦ λεγόμεναι Ἑλληνικώταται λέξεις ἐν τοῖς λεξικοῖς οὐκ ἀνευρίσκονται καὶ τούτων πάντως πλεῖσται οὐχ ὕστερον ἐπλάσθησαν, ἀλλ' ἐκ παραδόσεως ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρις ἡμῶν διέμειναν· καὶ δὴ ῥάδιον ἂν ᾦν καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτὰς ἀνευρίσκειν συγγράμμασιν, εἰ ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων ἅπαντ' εἰς ἡμᾶς περιῆλθεν. Ἡ δὲ περὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην σπουδὴ καὶ ἄλλως τοῖς φιλολογοῦσιν ὠφέλιμος ἂν εἴη καὶ οὐ μικρὰν ἂν ἔχοι τὴν ῥοπὴν πρὸς τὴν ἀκριβῆ καὶ ὀρθὴν τῆς ἀρχαίας κατάληψιν διὰ παραλλήλων λέξεων καὶ φράσεων διαλευκαίνουσα πολλὰ σκοτεινὰ τῶν ἀρχαίων χωρία καὶ πρὸς τὴν διόρθωσιν πολλῶν ἐφθαρμένων οὐ μικρὰν τὴν συμβολὴν ποιουμένη¹).

διάλεκτος ἐκείνης, σώζει ὅμως τόσας ὁμοιότητας, τόσας ἀναλογίας, καὶ πρὸ πάντων τόσας παραδόσεις ἀπὸ τῆν παλαιὰν δημόδιη καὶ ιδιωτικὴν, ὥστε ἐμπορεῖ νὰ γένη εἰς τὸν φιλόλογον ἀνεξάντλητος πηγὴ εὐστόχων καὶ διδακτικῶν παρατηρήσεων, καὶ ἐπομένως εἶνε ἄξιον ὑποκείμενον τῆς σπουδῆς αὐτοῦ». (Gr. d. gr. Uls, Mullach σ. 206). Ut vero tandem concludamus generaliter de differentia linguae veteris et hodiernae Graecorum sic pronunciamus, Patere nempe ex effatis praecedentibus nostris in plerisque casibus et comparationum momentis, propius linguam barbaram vulgarem hodiernorum Graecorum a veteri puro sermone abesse, quam Italicam a Latina, ut adeo Brewodi iudicium omnino calculum nostrum mereri videatur; quamvis nulli vereamur etiam cum maxime reverendo Do. Pfeiffero asserere, Graeco-barbaram, sive recentem ab antiqua fere, uti Italicam modernam ab antiqua Latina discrepare; cum, et si Italicae et Graecae vulgaris, rudior comparatio a nobis pro instituti ratione adornata docuerit, discrimen inter Italicam et Latinam saepius equidem fuisse notabiliter majus discrimine isto, quod inter Graecam antiquam et hodiernam barbaram deprehendebatur». (Μιχαὴλ Λαγύλου ἐν νεοελλ. φιλολ. παραρτ. Κ. Σάθα σ. 98).

¹) Ἴδὲ ἐκδοσιν Αἰθιοπικῶν Ἠλιοδώρου ὑπὸ Κοραῆ, Paris 1804, ἐνθα περὶ τὰ τελευταῖα οὐκ ὀλίγαι μνημονεύονται λέξεις ἐκ τῆς νέας ἀρχαιόταται· ἐν δὲ πολλοῖς τεύχεσι τῆς Πανδώρας, τοῦ φιλιστορος, τῆς ἐφημερίδος τῶν φιλομαθῶν καὶ ἄλλοις ὁμοίοις ἴδοι τις ἂν καὶ ἐρμηνείας ὀρθὰς ἀρχαίων χωρίων καὶ ἐπανορθώ-

Ταῦτ' οὖν ἐννοουμένω ἔδοξέ μοι περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἑλληνικῆς διαλέκτου τὴν δε συγγράφας τὴν πραγματείαν, περὶ ἧς ἀκριβὲς καὶ σαφὲς οὕτω γέγραπται· οἶμαι δ' οὐκ ἂν ἀλυσιτελὲς ἔσσεσθαι, εἰ τὰ κατ' αὐτὴν ἀκριβέστερον γνωσθῆι καὶ μετὰ προσοχῆς διερευνητο· αὕτη γὰρ δεινῶς μὲν ἠκρωτηρίασται καὶ ἤκισται, ἐξ ὧν δ' αἰτίων προῖών ἡμῖν ὁ λόγος δηλώσει, ἀλλά γε καὶ οὕτω πολὺν ἀρχαῖον διέσωσε θησαυρὸν ἐν τε τοῖς τύποις καὶ ταῖς λέξεσι καὶ ταῖς φράσεσι καὶ ταῖς παροιμίαις, καὶ δὴ καὶ πλείονα ἢ ἄλλη τις ἀλλαχοῦ λαλουμένη²⁾. Ταύτης δὲ μικρὸν παραλλάσσουσά ἐστιν ἢ τε ἐν Τριπόλει καὶ Κερασοῦντι καὶ Οἰναίῳ καὶ Ἀμισῶ καὶ Σουρμένοις καὶ Ὀφει καὶ ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐν τε τῷ Πόντῳ καὶ περὶ τὸν Πόντον πόλεσί τε καὶ χωρίοις· ἀλλ' ἡμῖν ὁ λόγος ἔσται περὶ μόνης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι γλώσσης, τῶν δ' ἄλλων παροδικῶς μνεῖα γενήσεται ἐνταῦθα. Ἀναγκαῖόν γε μὴν ἡγοῦμαι, πρὶν τοῦ ἔργου ἄρξασθαι, βραχέ' ἄττα προτάξαι, διεξιὼν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῶν καθ' ἡμᾶς διὰ βραχυτάτων τὴν τῆς γλώσσης πορείαν καὶ ἐπιψαύων τῶν αἰτίων, ἃ τὴν βαθμηδὸν ἐπιτελουμένην μεταβολὴν, ἀλλοίωσιν καὶ διαφθορὰν παρεσκεύακεν· οὕτω γὰρ ἡγοῦμαι κρεῖττον εἶναι ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀρξαμένους εἰς τοὺς νῦν κατιέναι χρόνους, ἢ τὴν ἀρχὴν ἐὼντας εὐθύς τοῦ τέλους ἀπτεσθαι.

Τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς ἢ μὲν ἀρχὴ τῷ σκότει εἰλυμένη ἀρχαιότητος ἀτεκμάρτου ἀμυδρά τινα δείκνυσιν ἴχνη τοῖς συγ-

σεις τοῦ ἡμαρτημένου κειμένου ἐν πολλαῖς γλωσσῶν συλλογαῖς. Οὐκ ἀπεικός δ' ἂν εἶη ἐνταῦθα παρατιθέναι καὶ τὰ ὑπὸ φιλολόγου διασήμου τοῦ Aug. Bœckh εἰρημένα ἐν Encycl σ. 105, «In der weitesten Entfernung dienen als Hülfsmittel der grammatischen Erklärung die neuen, mit den alten verwandten Sprachen, und die vergleichende Sprachkunde überhaupt. Manche Stellen im Homer finden z. B. noch durch die Sprachtradition des neugriechischen ihre Erklärung. Coray giebt in seiner Ausgabe der Ilias davon Proben, wenn er anch, u. s. w.»

²⁾ Ἐπιθεὶ περὶ τούτου Hertzberg (Gesch. Gr. τόμ. 1 σ. 328) «Der pontische Dialect, d. i. die Sprache der Griechen in Trapezunt, Kerasunt und Umgegend, durch hohe Alterthümlichkeit in Worten, Lauten und Formen sich auszeichnet».

κριτικῶς νῦν περὶ γλωσσῶν φιλολογοῦσι· ταύτην δ' ἐὼντες νῦν ἡμεῖς ἄλλοις περὶ τὰ τοιαῦτα οὔσιν, ἐρευνήσωμεν, ὅποια ἀφ' Ὀμήρου καὶ ἐξῆς ἢ τῆς γλώσσης πορεία, ἢ ἐντελής διαμόρφωσις, ὁ τῶν διαλέκτων σχηματισμὸς καὶ ἢ ἀπ' Ἀλεξάνδρου καὶ ἐξῆς ἀπακμῆ, πτώσις καὶ διαφθορά.

Ἐν τοῖς Ὀμηρείοις ποιήμασι, τοῖς πρώτοις ἡμῖν γνωστοῖς τῆς γλώσσης μνημείοις, ὁρῶμεν κοινήν τινα γλῶσσαν, βάσιν μὲν ἔχουσαν τὴν Ἰάδα, ἐμπεριέχουσαν δ' ἀπασῶν τῶν μετὰ ταῦτα ἀναπτυχθεισῶν διαλέκτων τὰ σπέρματα τὴν ἐπικὴν κληθεῖσαν. Τὴν γλῶσσαν ταύτην, τὸν πλοῦτον ἔχουσαν λέξεων μέγιστον, τὴν ποικίλην καὶ εὐκαμπτον ἐν τοῖς σχηματισμοῖς, τὴν εὐχερῆ ἐν ταῖς συνθέσει καὶ παραγωγαῖς, τὴν δυναμένην ἀρμονικῶς διὰ λέξεων οἷονδῆποτε διατυποῦν νόημα τὸ ἐκμαγεῖον οὕτως εἰπεῖν νοῦ τε καὶ ψυχῆς, οὐ διεμόρφωσε πάντως πρῶτος ὁ Ὀμηρος⁴, ἀλλ' ἕτεροι πρὸ αὐτοῦ ποιηταὶ⁵ χρησάμενοι καὶ μορφώσαντες, οὕτω τῷ εὐφραδέα τῶν ποιητῶν Ὀμήρῳ παραδεδώκασιν, ὃς πολλὰ μὲν ἐπενόησε καὶ πρὸς τὰς χρεῖας τῆς ποιήσεως αὐτὸς προσεξεῦρε, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἀκριβέστερον καὶ τελειότερον ἐπεξεργα-

⁴) Οὐδεμία ἀμφιβολία, φησὶν ὁ πολὺς Boeckh (Encycl. σ. 230), ὅτι τῆς πρὸ Ὀμήρου ποιήσεως πανάρχαια λείψανα ἰδίως ἐν τοῖς χρηστοῖς καὶ μυστηρίοις διεσώθη. Ὁ δὲ Nicolai (Gr. Liter. 2 B. 1 H. σ. 280) οὐκ ἀπιθάνως εἰκάζει ὅτι τῶν ποιητῶν τούτων τὰ ἄσματα περιεῖχε στίχους τε καὶ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς Ὀμηρείου ποιήσεως ἐν τε τῷ ῥυθμῷ, τῇ γλώσσῃ, τῷ τόνῳ καὶ τῷ χρώματι.

⁵) Ὄνόματα πρὸ Ὀμήρου ὑπαρχόντων ποιητῶν παραδέδοται ἡμῖν Ἀίνου (Ἰλ. Σ, 570 Πausan. 2, 19, 8 καὶ 9, 29, 6. ἰδὲ καὶ Λεξ. Ὀμ. Seiler ἐν λ. Αἴνος), Θαμύριδος (Ἰλ. Β, 595. Στράβ. 7, 33), Ὀλῆνος (Ἡρόδ. 4, 35. Πaus. 9, 27, 2 «δὲ (Ὀλῆν) καὶ τοὺς ὕμνους τῆς ἀρχαιότητος ἐποίησεν Ἑλλησιν» καὶ 10, 5, 7 «Ὀλῆν θ' ὃς γένετο πρῶτος Φοῖβοιο προφάτας, πρῶτος δ' ἀρχαίων ἐπέων τεκτάνατ' ἀοιδάν»), Ἀμφίλωνος (Ὀδ. λ. 262), Ὀρφέως (Πaus. 9, 17, 7. Πινδάρ. Πυθ. 4, 314 «Εὐαίνετος ἀοιδᾶν πατήρ»), Μουσαίου (Πρόκλ. χρηστομ. 1), Προναπίδου (Διοδ. Σικ. 3, 67.), Στάγρου (Διογ. Λ. 2, 3). οὐδαμῶς δὲ παριδεῖν δεῖ τὴν μαρτυρίαν ἀνδρὸς ἀξιωπίστου, τοῦ Ἀριστοτέλους (π. ποιητ. 4) πολλοὺς παραδεχομένου πρὸ Ὀμήρου ποιητᾶς· ἀλλὰ μὴ καὶ ἕτερα παρ' Ὀμήρῳ ὀνόματα θεῶν ἀοιδῶν, Δημοδόκου (Ὀδ. 8, 44 καὶ 13, 27), Φημίου. (Ὀδ. 1 154, —17, 263.— 21, 330) οἱ ἀνδρῶν κλέα ἤιδον, οὐκ ἐξαγγέλλει ποιητᾶς πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχοντας; ἰδὲ καὶ Gr. Kühn. Einl. σ. 26. 2.

σθεις, πλοῦτον λεκτικόν, πλοῦτον φραστικόν, πλοῦτον διανοημάτων θαυμασίων, πλοῦτον ῥητορικῶν τρόπων καὶ σχημάτων ἄπειρον κατέλιπε καὶ ἐντελεστάτην ἀπέφηνε τὴν γλῶσσαν⁶.

Καὶ παρ' Ὀμήρῳ μὲν καὶ τοῖς κυκλικοῖς καὶ ἑτέροις τῇ ἐπικῇ χρησαμένοις διαλέκτῳ οὐδὲν φυλῆς διακριτικόν ὑποφαίνεται σημεῖον· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ζ' Π. Χ αἰῶνος γινώσκεται ποιήματα ἐν Δωρίδι πεποιημένα διαλέκτῳ (Ἀλκμάν 670, Π. Χ. ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, Ἐπίχαρμος 500, Σώφρων 420 τῇ μέσῃ καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Θεόκριτος, Βίων, Μόσχος τῇ νέᾳ) καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν Αἰολίδι (Ἀλκαῖος, Σαπφῶ), ἴδιον χαρακτῆρα ὑποτυπωσάντων τῶν ποιητῶν ἑκατέρας φυλῆς· οὕτως οἱ μὲν Δωριεῖς τὸ τραγὸν καὶ

⁶) Παρατεθείσθω ἡμῖν ἐνταῦθα ἐλάχιστά τινα τῶν ῥητορικῶν σχημάτων, οἷς Ὀμηρος κέχρηται· α'.) Ἀποστροφή (Ἰλ. Ο, 365 καὶ 582.—Υ, 2.)—β'.) Προσωποποιεῖα (Δ, 126.—Ε, 661. Θ, 111 καὶ 536.—Λ, 572.—Ο, 542.—Φ, 70).—γ'.) Παρήχησις, (Δ, 340.—Ν, 486.—Σ, 308). δ'.) Ἐπίτασις διὰ συνωνύμων Α, 99. 160. 177.—Γ, 2, 182.—Δ, 223.—Ε, 613. 639.—Η, 128.—Ι, 125. 406.—Ν, 37.—Ο, 122. 209. 290. 697.—Ρ, 5. 41. 329. 499.—Τ, 149.—Φ, 61.—Χ, 203, ε.) Εὐφημισμός, Ε, 886. 898.—Λ, 470.—Σ, 269.—ς'.) Λιτότης Α, 220.—Θ, 12.—Κ, 515.—Ο, 11. 236.—Π, 837.—Ρ, 1. 270.—Σ, 128.—Υ, 265, 362.—ζ'.) Ἐπερβολή, Β, 489.—Ε, 744.—Κ, 216.—Π, 784.—Ψ, 15.—Ω, 637.—η'.) Παραβολή, Ε, 782.—Η, 208.—Θ, 349.—Λ, 113.—467.—Ν, 137. 289. 389.—Ξ, 394.—Ο, 271. 605.—Ρ, 51. 725.—Χ, 151.—θ'.) Ἐπεξεργασία παραβολῶν Δ, 144.—Ι, 7.—Μ, 43.—Ξ, 415.—Ρ, 677. ι'.) Ἀναδιπλώσις, Ζ, 153.—Η, 162.—Υ, 203. 371.—Φ, 85.—Ψ, 15.—Τί δεῖ καὶ λέγειν περὶ μεταφορῶν καὶ μετωνυμιῶν καὶ ὀνοματοποιῶν καὶ εἰρωνειῶν καὶ ἀντιθέσεων καὶ ἐρωτήσεων καὶ ἐπιφωνήσεων καὶ πλείστων ἄλλων ῥητορικῶν σχημάτων, ὧν τὰ Ὀμήρου ποιήματα βρῖθει καὶ οἷς κατὰ τὸ προσήκον αἰεὶ καὶ λελογισμένως χρῆται; Ταῦτα πάντα καὶ τὸ πλῆθος τῶν συντακτικῶν ποικιλιῶν εὐχερῶς πάνυ δύναται τις ἐν ταῖς πλείσταις τοῦ Ὀμήρου ἐκδόσεσι κατιδεῖν· τῶν δὲ ἰδίᾳ περὶ τῆς Ὀμηρείου ῥητορικῆς πραγματευσαμένων μνημονευτέος ὁ J. Zahn «über den Bau der homerischen Reden» Barmen 1868., ὁ R. Holzappel «über den Gleichklang bei Homer» Berlin 1854—4, ὁ L. Lattmann «de Homeri comparationibus et imaginibus» Gattling, 1852—4.—, ὁ J. Pischowsky «de ironia Iliadis» Mosqua 1856., ὁ C. E. Lange «de facetiis Homericis» Zittau, 1850.— Τὴν δ' Ὀμήρου γλῶσσαν καθόλου χαρακτηρίζει ὁ Kühner (Gr. Sint. σ. 16) ἄριστα διὰ τῶνδε «Diese Beweglichkeit und geschmeidigkeit der Sprache, dieser magigfaltige Wechsel der Formen gab den epischen Gedichten eine musikalische Tonfülle und verlieh ihr einen Reiz und eine Anmuth wie sie keine dichtersprache der späteren Zeit besitzt.

μεγαλοπρεπές ἐν τῇ γλώσση ἐπετήδευσαν, οἱ δ' Αἰολεῖς τὸ ἠδὺ καὶ μαλακόν· ἡ δὲ τούτοις ἐπομένη τρίτη φυλὴ, ἡ Ἴωνική, τὸ πολυλόγον καὶ ἀνειμένον⁷. Μέσον δέ τι πάντων τούτων καὶ οἰοῦναι μῖγμα⁸ ἦσαν οἱ τὴν Ἀττικὴν νεμόμενοι Ἴωνικῆς φυλῆς Ἕλληνας, ὧν ἡ μητρόπολις Ἀθῆναι κοινὴ κατέστη ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος παιδεύσεως⁹. εἰς ταύτας γὰρ συνέρρεον ἀπανταχόθεν οἱ καλὸν τι ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ παιδείᾳ ἐπαγγελλλόμενοι, προθύμων προστατῶν τυγχάνοντες καὶ φιλομάθειαν καὶ φιλοκαλίαν εὐρίσκοντες· οὕτω δ' αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο τῆς παιδείσεως τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἀκτίνες φωτοβόλοι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐξεπέμποντο. Ἐνταῦθα συγγραφεῖς ἄριστοι, Θουκυδίδης, Πλάτων, Ἰσοκράτης, Λυσίας, Δημοσθένης καὶ λοιποὶ, ποιηταὶ ἔξοχοι, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης¹⁰, Ἀριστοφάνης καὶ σοφισταί, Πρω-

⁷) Ὁ βουλούμενος πλείονα καὶ ἀκριβέστερα περὶ τε τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἰδιόζοντος ἐκάστη φυλῆ καὶ τῶν αἰτίων, ἃ αὐτὸν διεμόρφωσε καὶ τῶν διαφορῶν πρὸς ἀλλήλας εἰδέναι ἐπίτω Kütinger Spr. 1 Th. Einl. καὶ 2. Th. 1 Hefl Einl., ἀκριβέστερα δὲ ἐν Kühnera Gr. 1 Th. 1 Abtk, Einl. ἔτι δὲ Ahrens de dialectis καὶ Bæckh Encycl. σ. 282 καὶ ἐξῆς.

⁸) Φωνὴν πᾶσαν ἀκούοντες ἐξελέξαντο (οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτο μὲν ἐκ τῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς. Καὶ οἱ Ἕλληνας ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ καὶ διαίτη καὶ σχήματι χρωσται, Ἀθηναῖοι δὲ κεκοσμημένη ἐξ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων [Ξενοφ. πολιτ. Ἀθην. 2, 8),

⁹) Θουκ 2, 41, 1. Ὁ δ' Ἰσοκράτης ἐν τῷ πανηγυρικῷ, 1 γ'. μεγαλύνων αὐτὰς φησι· τοσούτον δ' ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γέγονασιν, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδείσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων ὑπὲρ τοῦ διθυραμβικοῦ μετρωριζόμενος ἐν ἀπολογία, 29, τάδε φησὶν· Ἀθηναῖος εἶ, πόλις τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν. Ὅμοιοι ἔπαινοι καὶ οἷδε· πρυτανεῖον τῆς σοφίας· ἄστὺ τῆς Ἑλλάδος· Ἑλλάδος Ἑλλάς· κοινὸν παιδευτήριον πᾶσιν ἀνθρώποις· Ἑλλάδος μουσεῖον· Ἰδ. Hermann, Priv. Alt. § 7.

¹⁰) Περὶ τῆς ἐν Ἀθῆναις τραγωδίας τὸν λόγον ποιούμενος ὁ Bæckh (Encycl. σ. 643. φησὶν· Athen war die Schule der tragæden für Hellas und die ganze hellenische Welt. Περὶ δὲ τῆς ῥητορικῆς ὁ Κικέρων (Brut. 13) τάδε· «Hoc autem studium non erat commune græciæ, sed proprium Athenarum, quis enim at Azgirum oratorem, aut Corinthium aut Thebanum scit fuisse tem-

ταγόρας, Γοργίας, Τισίας, Ἴππίας, Πρόδικος, Πῶλος¹¹, οἱ εἰ καὶ τὰ θεμέλια τῆς ἠθικῆς ὑπέσκαψαν, ἀλλά γε μὴν οὐ μικρὰ συνεισῆνεγκον πρὸς τὴν τῆς γλώσσης διαμόρφωσιν ταῖς γραμματικαῖς, ῥητορικαῖς καὶ φιλολογικαῖς γνώσεσιν· οὕτω δ' ἐν βραχεῖ ἀποβᾶσα ἡ Ἀττικὴ γλῶσσα τὸ ἐπιτηδειότατον, λεπτότατον καὶ λαμπρότατον πάσης διανοήσεως ὄργανον ἐφίκετο τοῦ ὑψίστου τῆς ἀκμῆς σημείου· μόνος δ' Ὑπερείδης ἐξαίρεσιν ποιεῖται, περὶ οὗ ὁ μὲν Ἑρμογένης (π. ἰδ. τ. 2 κεφ. 11 σ. 382 w.) λέγει «ἴδιον δὲ Ὑπερείδου τὸ καὶ ταῖς λέξεσιν ἀφειδέτερόν πως καὶ ἀμελέστερον χρῆσθαι,» πλείω δὲ καὶ ἀκριβέστερα ὁ βουλόμενος εὐρήσει ἐν τῇ τοῦ Hermann Hage πραγματεῖα «de graecitate Hyperidea» δημοσιευθείσῃ ἐν G. St. 3. σελ. 101 καὶ ἐξῆς, καὶ ἐν Lob. Phryn. σ. 335.

Ἄλλ' ἀπ' Ἀλεξάνδρου καὶ ἐξῆς ἤρξατο ἡ βαθμηδὸν ἐπιτελουμένη παραφθορὰ καὶ ἀπακμὴ τῆς γλώσσης κατολισθαινούσης ταχεῖ τῷ βήματι. Ἦδη τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ γλῶσσα ἀφίσταται μᾶλλον τοῦ γνησίου Ἀττικοῦ ιδιώματος¹². Ἐπικούρειοι δὲ καὶ στωϊκοί, ὧν ἰδία ὀνομαστέος Χρύσιππος, οὐκ ἐπεμελοῦντο τῆς γλώσσης¹³. Τότε μορφοῦται ἡ κοινὴ καλουμένη γλῶσσα, ἐν ἣ περὶ τε τοὺς τύπους καὶ τὴν τοῦ λόγου πλοκὴν πολλαχῶς ἡμάρτηται, συναναφυρθέντων Ἀττικῶν τύπων καὶ συντάξεων οὐ μόνον μετὰ ποιητικῶν καὶ ἀπηρχαιωμένων, ἀλλὰ καὶ μετ' ἄλλο-

(ἀκολουθεῖ)

poribus illis? . . . Lacedaemoniorum autem usque ad hoc tempus scio fuisse neminem». Ἄλλὰ μὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ Θουκοδίδην ἕτερον ἐξήνεγκεν ἡ Ἑλλάς, ὃν ὁ Krüger (Sqr. 1 Th. 1 H Einf. σ. 8) πάνυ προσφύως τὸν Ἀισχύλον τῶν ἱστορικῶν καλεῖ;

¹¹) Ἴδὲ Gr. Lit. Nicolai 1 B. 2 H. σ. 335—354. — Geschichte d. griech. Philosophie v. A. Schwegler herausgegeben v. K. Kœstlin Tübingen 1870· σ. 90—102 καὶ τῆς αὐτῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ὑπὸ Δ. Καντζερῆ ἐξηλληνισμένης καὶ ἐπηυξημένης, ἐν Ἀθήναις 1867. σ. 162—192.

¹²) Ἴδὲ Gr. Lit. Nicolai 2 B. 1 H. σ. καὶ ἐξῆς καὶ σ. 74.

¹³) Ἴδὲ Bœckh Encycl. σ. 663 καὶ Gr. Lit. Nicolai 2 B. 4 H. σ. 73 καὶ Lob-Phryn. σ. 328 καὶ ἐξ. καὶ σ. 376.

¹⁴) Ἴδὲ Gr. Lit. Nicolai 2 B. 4 H. σ. 74.